

drug zrak. Župančič bi se po tolikih letih ne smel popravljati. Tistega pa, kar živi in raste v njem, ti popravki niso zamorili. Kakor je bil doslej sam, tako tudi v razširjeni domovini nima vrstnika. Najsi so časi kakršnikoli in najsi je bodočnost našega jezika še tako temna, »maternica je moj grob« velja zanj i poslej.

Stanko Majcen.

Ivan Cankar: **Moje življenje**. Narodna knjižnica snopič 13—15. Natisnila in založila Zvezna tiskarna. V Ljubljani 1920. — To je prva Cankarjeva knjiga, ki je ni sam izročil javnosti, zato gotovo zbirka ni tisto, kar bi bila, če bi prišla naravnost iz njegove roke. Prvo paberkovanje po pisateljevi zapuščini je in naslov najobširnejšega fragmenta »Moje življenje« se srečno prilega celi zbirki, ki je lepa enota, dasi ne vem, iz kakega razloga je neimenovani urednik uvrstil vanjo tudi »Isterskega osla«. Vsebinsko je knjižica značilnejša kot marsikako drugo Cankarjevo delo, u v o d v njegova dela je, ker često odpre na široko vrata v njegovo notranjost, obenem pa dokazuje, da zunanjega življenja za umetnika pravzaprav ni. Več kot gotovo je, da Cankar svojega »Življenja« ne bi bil nadaljeval, kljub temu, da to v XIV. poglavju obljubuje. »Novelist ne more pisati o svojem življenju. Če je kaj prida, je vsaka novela kos njega samega,« pravi sam v zadnjem poglavju (str. 66). Teh štirinajst fragmentarnih poglavij je štirinajst sličic in čim bolj proti koncu gredo, tem bolj nadevajo novelistično obličje — in nadaljnjim novelicam bi bilo treba vzeti samo naslov in nadaljevati poglavja — knjižica, bi imela isto lice. To ni Dichtung und Wahrheit — temveč pesnitev, katere osnovna struna je najbližja srcu — njegova mati in dom — ogrodje, ki je vtelesilo Cankarja človeka in povzročilo zgodnje socialno prebujenje. Tu že dobiva Cankarjev obraz poteze Petra Novljana in nazore hlapca Jerneja, tu vidimo že prve vzroke hrepenenja po Lepi Vidi. Ključ v nerazdeljivo bistvo Cankarjevo so ti odstavki, ki se jim žalibog tupatam pozna preveč podlistkarska oblika in naglica. Kot človek prezgodaj prebujen, kot umetnik zgodaj dozorel, to je tisti vzrok, ki daje danes toliko opraviti tistim, ki hočejo Cankarjevo osebo imeti pred seboj po svoji misli, tako ali tako. O umetniku »Moje življenje« ne govori, pa ga sam slutiš in luč odtod ti šine skozi vsa njegova dela.

Kar smo doslej pisali o Cankarju, se je vse vrtelo okrog gotovih miselnih točk, izraženih v obrabljanih superlativih in okrog čisto kodificiranih naslovov. Vse take sodbe stoje vedno pod zaščito enega dela javnega mnenja in niso prinesle še nič novega. Danes hočemo Cankarjev problem rešiti na debelo in poznejši literarni zgodovinar se bo zastoj ukvarjal nad polemičnimi podlistki Tavčar-Oblakovimi in bo ostrmel nad pamfletom Fr. Kovačiča. Vedno bolj uvidevamo, da je treba na tako delo s čistimi rokami pa tudi nihalo lastne osebe je treba odložiti. Cankarja ima danes slovenska zgodovina; ubiti ga ni mogoče, s superlativi pa tudi ne rešiti njegove umetnosti. Na sedanjem rodu je, da zbere in reši poizgube najpodrobnejši material o Cankarju človeku in resno znanstveno delo bo gradilo njegovo monografijo. Kdo pa danes more naenkrat zgrabiti vso dobo petindvajsetih let s celo evropsko duševnostjo in njenimi koreninami, iz katerih so vzrastli Jakobsen, Wilde, Maeterlinck in vsi drugi do

Rusov, vsi Cankarju dobri znanci? Je končno veliko vprašanje, če res vsi tisti naslovi, ki jih danes površno imenujemo, sklicujoč se na Cankarjevo umerjenost (contradictio in adiecto!) — značijo njegovo moč. Analiza prihodnosti bo najbrž pokazala, da ne.

France Koblar.

Dr. Ivo Šorli: **Sorodstvo v prvem členu**. Izdala in založila Družba sv. Mohorja v Celovcu. Slov. Večernic 73. zvezek 1919.

V dvaindvajsetih poglavjih z različnimi nadpisi nam riše pisatelj pot Jakoba Kosa, kmetkega sinu, ki je z rodno zemljo še v sorodstvu v prvem členu, kar že njegovi otroci niso več.

V solidnem, preprostem slogu gredo mimo nas postaje slovenskega inteligenta, ki si je mesto teologije izbral poklic političnega uradnika, v pisarnah in s poučevanjem živel življenje slovenskega jurista, ki se sam vzdržuje, resen, neverjetno priden ob vstopu na univerzo, ob izpitih in promociji pogledal v študentovsko življenje v Nemškem Gradcu in kot mlad doktor vstopil v politično službo na Primorskem.

Iz mladega doktorja, ki samega sebe občuduje v cilindru, salonski suknji, zlikanih hlačah, lakastih čevljevih itd., postane po kratki nevihti na domu, ko prejme zadnjo podporo iz očetove hiše, c. kr. praktikant Jacques Kos, ki izkuša pred aristokratskimi tovariši zatajiti svoje kmetško pokolenje in ga je očeta ob prvem obisku sram. V družini istrskega konteja Dagrija si dobi nevesto, lepø komteso Selmo, ki postane po kratkem »slepomišenju« njegova ljubeča žena. Ta je ideal, ki ga vse vzljubi — celo njena tašča — ko pride v moževo domačo vas na Ravnice in se spozna z njegovimi ljudmi. Zaradi denarnih vprašanj — mož ne dobi pričakovane dote — vstane med Jakobom Kosom in Selmo prvi in edini oblak, ki pa tudi kmalu izgine, tako da je pisatelj stavek ob koncu te povesti »... kogar je enkrat življenje vzelo v svojo visoko šolo, ta njegovih naukov ne zabi nikdar več« in vse govorjenje o »končanem« življenju velika sentimentalna beseda ob malih, skoraj biografskih dogodljajih.

Izmed vseh oseb se je pisatelju po mojem mnenju najbolj posrečil oče glavnega junaka.

Mnogo življenjskega modrovanja je v tej knjigi, mnoga lepa misel, mnog vzgojni smoter za naše ljudstvo. Vse izzveni v nauk o ljubezni in zaupanju, ki naj veže vse, ki smo izšli od naše rodne zemlje: kmeta, delavca in gospoda.

Kakor sem rekel: velikih konfliktov in dogodkov v povesti ni. Pisatelj je hotel biti vsem razumljiv, zato je vse visoke vrhe dejanja opilil in zlikal, vse tako pregledno razpredelil in uredil, da čutiš povsod, kako je v trudu, pisati za Mohorjevo družbo, zabrisal vse tople barve, zatajil pristnost svojega mišljenja in izraza in nam podal to zgodbo tako, da te ob branju ne prestando jezi, zakaj se tako pretvarja — ko bi mu vsega tega ne bilo treba.

Tako je ta povest tipična mohorjanska povest, kakor jo je kritika družbi že večkrat očitala.

Recept za take povesti je sledeč: Vzemi fabulo kakršnokoli, glej, da konec obrneš na dobro stran, izogibaj se velikih dejanj, čustev in misli, vse naj gre takole srednjo pot. Tuintam kaka materina solza,